

Mariana Pokorná: Poezie Forúgh Farrochzád: tradice, tabu a obraz ženy

Mariana Pokorná se ve své bakalářské práci věnuje analýze tvorby a literárnímu i společenskému přesahu íránské básnířky Forúgh Farrochzád (1934–1967), k jejímuž odkazu a poezii se dodnes vztahují současní íránští čtenáři i autorky a autoři. Přestože překlady ukázek poezie Forúgh Farrochzád existují v mnoha jazycích, včetně češtiny, je tato básnířka mimo íránistické prostředí zatím spíše neznámá. Mariana Pokorná tak v práci nastiňuje osobní motivaci ke zkoumání tvorby autorky – snahu seznámit se s verši v originálním jazyce – perštině, vytvořit vlastní překlady a uvažovat nad interpretací básní.

Farrochzád je autorkou v mnoha ohledech kontroverzní; svým životem i tvorbou představuje symbol ženského vzdoru v Íránu, de-tabuizace tématu sexuality v perské literatuře, vymaňování se z pout patriarchální společnosti. Bakalantka tak svou práci směřovala nejen k analýze básnické tvorby autorky, ale i k hlubšímu pochopení postavení žen v Íránu, jež v 60. letech 20. století, kdy Farrochzád publikovala svá klíčová díla, čelily řadě výzev. Mariana Pokorná pracuje s genderovými a kulturně specifickými koncepty, na základě sekundární literatury je popisuje, nevysvětluje ovšem, jakým způsobem jich hodlá použít k dosažení avizovaných cílů. Konkrétnější metodologie v úvodu chybí a lze ji tak pouze odhadovat z obsahu jednotlivých kapitol. Naopak v úvodu vysvětlovaná cílená absence interpretačních postupů může být dostačující (vzhledem k intimnímu náhledu na poezii každého z nás), bakalantka tím ale neobjasňuje zjevné užití mimo-interpretačních postupů, jež používá k dosažení vytyčených cílů.

Cíle práce shrnuje bakalantka v úvodu do tří analyzovaných okruhů, „*obrazu íránské ženy, obrazu básnířky samotné a kritiky společnosti*“. Zkoumá tedy proměnu tradičního obrazu ženy v klasické a moderní perské poezii, detekuje tradice a společenské konvence a tabu, které básnířka v tvorbě překračovala, a sleduje proměny ženského údělu v Íránu na příkladu básnířčina osobního příběhu, respektive jeho reflexi v básních. Dílčími cíli jsou analýza postoje básnířky k vlastní poezii včetně vědomého odkazu v kontextu perské literatury a rozbor prvků sociální kritiky ve vybraných básních.

Zvoleným cílům odpovídá struktura práce. Bakalářská práce je rozčleněna do pěti kapitol, z nichž nejobsažnější je poslední kapitola tvořící jádro práce a spočívající v analýze básní a bližším zkoumání konceptů a jevů, které bakalantka vysvětluje v předcházejících kapitolách. V prvních dvou kapitolách se bakalantka věnuje popisu historického a společenského kontextu i vysvětlení genderově podmíněných konceptů. V třetí kapitole nastiňuje vývoj poezie psané íránskými ženami a ve čtvrté přibližuje život samotné autorky. Básnířčiny životní peripetie byly v Íránu šedesátých let veřejně známé a nemálo medializované. Moralizující odsudky básnířky nabíraly na intenzitě i z důvodu, že poezie byla vždy v Íránu privilegovaným žánrem. I proto se výrazně liší míra pozornosti a hodnocení poezie a života Farrochzád literárními vědci zahraniční a současné domácí (íránské) íránistiky, čehož se ale bakalantka dotýká spíše okrajově, není to koneckonců téma její práce. V biografické i analytické závěrečné kapitole naopak velmi vhodně využívá dopisy Forúgh Farrochzád publikované v perštině v kompilaci badatelky Farzaneh Milani; bakalantka úryvky překládá do češtiny a podporuje jimi své argumenty.

Za drobný nedostatek považují tematické prolínání obsahu druhé kapitoly (*Žena a koncepty ženské ctnosti*) a třetí kapitoly (*Literární tvorba autorek v klasické a moderní perské poezii*), a to v oblasti genderových konceptů (*šarm, námús, tamkín, hedžáb, ghejrat, sokút-o-sokún*), což působí poněkud rušivě – vhodnější by bylo tyto pojmy a kategorie rozepsat pouze v kapitole zaměřené na genderově-sociální koncepty a v literární kapitole je následně zmínit v kontextu vývoje literatury psané ženami a překážkami, jež na ně byly kladeny.

Vzhledem k tomu, že se práce věnuje literárnímu tématu, je obsah třetí kapitoly dosti stručný a vychází primárně z již zmiňovaných genderových a sociálních konceptů – ty jsou pro účely této práce zajisté významné, vzhledem k povaze práce by ale byl literárně-vědní rámec (případně translátologický, značná část práce pracuje s vlastními překlady a jejich interpretací) či alespoň nástin konceptů propojujících genderová a literárně-vědní studia žádoucí. Chybí rovněž podrobnější nástin tematizace žen v klasické poezii, vzhledem k tomu, že si bakalantka sama určila „obrazy žen“ porovnat (*Ve své práci bych ráda prozkoumala, jak Forúgh Farrochzád proměnila obraz ženy v perské literatuře oproti jeho tradičnímu pojetí, úvod*).

Nastíněné nedostatky vyvažuje hlavní – čtvrtá kapitola práce, v níž bakalantka tematizuje tvorbu Forúgh Farrochzád a jednotlivá témata a jevy z nich vycházející demonstruje na ukázkách vlastních překladů. Tato kapitola je rozdělena do tří respektive pěti podtémat, *obrazu ženy (samotné básnířky a „typizované“ íránské ženy); společenské kritiky; hledání,*

lásky a Bohu. Bakalantka zde prokazuje hlubší obeznámenost s tvorbou Forúgh Farrochzád, schopnost pronikat pod povrch věcí a interpretovat obsah veršů neotřelým způsobem. Navazuje na prostudovanou sekundární literaturu, nahlíží ji ale kritickým způsobem a vyvrací některá zažitá tvrzení. Tvorba a život Forúgh Farrochzád, této významné postavy moderní perské poezie, představuje zejména v posledních desetiletích oblíbené téma četných vědeckých článků a publikací, a to nejen v oboru literárně-vědním, ale i s přesahem do oblastí genderových či například filmových studií (Farrochzád byla též dokumentaristkou). Řada článků či studií jsou však jen variací na totéž téma, vycházejí primárně z prací Farzaneh Milani, odbornice na poezii Farrochzád, a nedaří se jim příliš posouvat náhled na básničku za meze již dávno vytyčené. Bakalantka v tomto ohledu naopak uspěla velmi dobře, zejména v části polemizující s obecně přijímaným názorem vyznění sbírky *Tavalodí dígar* či údajně anti-transcendentálním přesahem básničky.

Velmi kladně hodnotím rovněž výslednou podobu překladů ukázek básniřčiny tvorby. Rozsah vybraných básní je skutečně úctyhodný, převody z překladatelského hlediska precizní, přebásnění s ohledem na studentskou práci pozoruhodné a mnohdy mimořádně zdařilé. Překlady prozrazují hluboký cit bakalantky pro poezii, její schopnost zpracovávat jinokulturní koncepty a zdařile je aplikovat v českém převodu, což se týká i vhodného, a nikoliv rušivého užití poznámek pod čarou v případě veršů, u kterých je osvětlení nutné. Jedinou, ale zcela drobnou výtku bych měla k absenci interpunkce u básně *Hřích*, vzhledem k tomu, že všechny ostatní básně uváděné v práci interpunkci obsahují – bakalantka nevysvětluje, zda se jednalo o záměr autorky či jen editační chybu originálu.

Navzdory výše zmíněným metodologickým nedostatkům (a hrubkám i překlepům – škoda, že si bakalantka práci před odevzdáním ještě jednou zevrubně nepročetla!), považuji práci v několika ohledech za nadstandartní, což ve finálním hodnocení rovněž zohledňuji. V první řadě vysoce hodnotím kvalitu překladů, které se doufám podaří zúročit v literárním periodicech v češtině v dohledné době. Bakalantka vnesla do tématu mnohokrát diskutované poezie a života básniřky vlastní neotřelý pohled, který ovšem neopomněla správně podložit argumenty a dostatečně vysvětlit. Právě schopnost analyzovat postoje a rozklíčovat někdy až rigidně opakované teze uznávaných odborníků, konfrontovat je s jiným možným výkladem, zároveň ale nelpět na jediné možné (vlastní) intepretaci, je přidaná hodnota práce, které si vysoce cením.

Mariana Pokorná v bakalářské práci prokázala, že se dobře orientuje v kontextu vývoje moderní perské literatury i iránské společnosti, dokáže správně rozvrhnout cíle práce,

analyzovat vytyčená témata a v závěru zodpovědět a shrnout veškerá zkoumaná východiska. Zevrubně se seznámila s dostupnou literaturou, prameny v perštině i sekundární literaturou v dalších jazycích a dokázala podat dostatečný literární i společenský kontext nutný pro pochopení problematiky. Z lingvistického hlediska správně a dostatečně popsala nejednotnosti české a anglofonní transkripce perštiny a vytyčená pravidla v práci důsledně dodržovala. Z těchto důvodů doporučuji práci k obhajobě a hodnotím ji „výborně“.

V Praze, dne 6. 6. 2021

PhDr. Zuzana Kříhová, Ph.D.